

עטרת זקנים בני בנים, ותפארת בנים אבותם (משלי יז)

הרב ד"ד בנימין לאו

ספרות השאלות התשובות לבשר ופסכה צדה במהלך הדורות, מראשיתה בימי הגאונים ועד ימינו אלה. למרות השוני שבין התקופות שיסקי ספר התשובות בכל המקומות ובכל הזמנים את משאם ומתנם של תלמידי חכמים, בדרך כלל רבנים מקומיים המרצים את רעיונותיהם ההלכתיים לפני רב בעל סמכות גדולה יותר, המזוהה רעתו תוך הצעת שיקולי הרעת הלימודיים בסוגיה הנידונה. אדם מן השדה לא פונה במסכת שאלה לאינסטנציה עליונה. הוא פונה בשאר לה (בדרך כלל בעל פה) לסמכות המקומית האתו בר סמכא מנדר בקינות הצורך את הסוגיה עם החכמים קדמיה ששעלו במידה רבה מוכיב על המדל המקראי של "לקמת ועלית", היינו המבנה האידילי המוצג בתורה ומתאר בנוספתא ותנינה פרק כ, טו. גם השפה של ספרות השו"ת הקלאסית שומרת בדרך כלל על השיח הפנימי של בית המדרש: מערכת המשגלים, סני גון הכתיבה, רמיזות תלמודיות וכדו' - כל אלה יוד יצרו את האקלים של ספרות שלא נועדה להיות גנר שה יהודים פשוטים שאינם לחמים במלחמה של תורה. ככל שספרות השו"ת התרחבה כך הלכה השפה התמצנצנית. ריבוי של ראשי תיבות ומילות קוד שימי שו את תלמידי החכמים במשאים ומתנם, רב שהביא בהכרח למירוד חלק גדול מן הציבור שהיה חסר כלי עבודה לקריאת ספרות זו. לצד ספר השו"ת הקלאסי התפתח מאד סוג חדש של ספרות, שנעזר יותר לקריאה מהירה ועממית: ספרות הקצורים. היוצגה הר שובתה המעולה שבכולם הוא ספרו של הרב נרביש, "שמירת שבת כהלכתה" שמוגש לציבור הרב לקריאה מהירה, עם אפשרות להעמקה בעודת הערות השוליים ונוכח שבתנועם לאנגלית של הספר הש מיטו המדפיסים את הערות וכך ירדו את הספר עד מאוד. ספרים אחרים המציגים הלכות בקריאה מהירה וקלה הם ספרו הרב אבינו או הרב מלמד, שמגישים לקהל רחב ספרות הלכתית "ידידותית למשתמש".

הספר שלפנינו "שו"ת בני בנים חלק ר" מאת הרב יהודה הרצל הנקין משמר את המנגן של ספר השו"ת הישנים ומקצועיים. מזה עשרים וחמש שנים פועל הרב הנקין בתוך כבשונה של ספרות ההלכה, ומעמיד עצמו כלוחם המשמיע קול מיוחד תוך שימוש בכלי המלחמה המקובלים בשדה קרב זה. סגנון הכתיבה של הרב הנקין משמר בכל האפשר את הסגנון המקובל בעולם התורה, ללא שום סממן של השקפת עולם רית או ציונות. בחלק א של ספרו "שו"ת בני בנים" אפשר לראות שדה ארוכה של פוסקי הלכה, רובם משתייכים למחנה החרדי, ששמחו לסמך את ברמם

"שו"ת בני בנים חלק ר" מאת הרב יהודה הרצל הנקין משמר את הסגנון של ספר השו"ת הישנים והמקצועיים. מזה עשרים וחמש שנים פועל הרב הנקין בתוך כבשונה של ספרות ההלכה, ומעמיד עצמו כלוחם המשמיע קול מיוחד תוך שימוש בכלי המלחמה המקובלים בשדה קרב זה. סגנון הכתיבה של הרב הנקין משמר בכל האפשר את הסגנון המקובל בעולם התורה, ללא שום סממן של השקפת עולם

לחצאת הספר והדגישו את התפלותם מצילתו של המהר"ם פוקס של מימי ההלכה. אולם מבעד למנגן הקלאסי והשמרני של תשובותיו מסתתרת אישיות ייחודית המקסימה היטב למצוקות שהחפן גרמן, ומסתר דלת להעמיד למצוקות אלו מענה מתוך עולמה של תורה. בחלק החמישי שלפנינו (חלק ר) מקריש המחבר את רובו של הספר לקולן של נשים המבקשות להיות קשורות יותר לעבודת ה' בבית הבנסת, בתפילה ובקריאת התורה. בניגוד לרבים אחרים הרב הנקין מקשיב קשב רב לפילות אלו ומשתרל ללוח אתן בהדרכה הלכתית השומרת על מסגרת החיים המשכללת, ומאפי שרת בתוך מסגרת זו את החידוש.

כשער הראשון עוסק המחבר בענייני תפילה וקריאת התורה של נשים. כידוע לכל מי שמצוי בחברה החרדית המודרנית זהו אחד התחומים המתקשים ביד תר את בני הבנסת. הרב הנקין פורש בגלוי וברחב את הסוגיות כולן ומפלט דרך המנוחה את רצונן של הנשים ביותר פעילות חרדית בתוך מסגרת ההלכה. התשובה הפתוחה את הספר עוסקת בכרית "שלא עשני אשה". בפתחת התשובה הוא מעיד ששנים רבות שהא ממך את הבריכה הוא בלחש, אך הוא נשאל לגבי תפילות שילוח הציבור. כדרכו בכל התשובות, גם כאן ממך הרב הנקין את ההלכה בשקלא ומריא רגרי לים מביא את המקור התלמודי, רן כשני לשונות של רש"י לבאר הגמרא, מוכיח ממסורות נוספים את הערפות של הלשון השניה שממנה מתבאר שוכרית "שלא עשני אשה" שתייחסת להרדה של האישה על יד בני המצוות. אולם המחבר איננו מתעלם מכך ש"ישנן נשים המתמרסרות על הבריכה... ומשתרל למצוא את הפתח כיצד לנהוג למניעת עגמת נפש שגורמת ברכה זו. במהלך רביוו הוא מרמז את הצער הזה לסתנת הפנים של יוקי: "שגם כלי המנוחה ידעו האחים שא ביהם ארב את יוסף מכל בניו אבל היו יטילים להצד לם מה אלמלא התרענו נדרקפה בעיניהם החכיה להם תמיד, ורוא הדין ברכה זו" ושו"ת בני בנים ר' סימן א עמ' טו. כסאן הוא מניע לפתוחות אפשריים, על פי מסורת ההלכה לבטל את אכירת ברמת השוד של שליח הציבור וממילא לא תישמע התפילה בריבם א ששלוח הציבור יאמר רק ברכה זו בלחש.

כשער השני עוסק הרב הנקין בענייני צניעות וגנר ר' ערוה, הדרך הילוכו מנהל מלחמה של תורה ככמה מן החומרות שגרפשו כקבצים שונים בשנים האחרות. הוא רן דן באריכות כשמיעת קול ומרה של אשה רך דריו או רמקול, ונראה לו פשוט להקל וכתבאי שלא מדובר כשריו עגבים, ממשיך ומכיח שאין רן "קול באשה" כזמן שאשה קדחת בתורה (ועם זאת הוא טוען שעדיף הטעם לאסור עליות נשים היום הוא מפני שהן פתח למתבוללים). כסימן י"ג רן באריכות בענייני חטק ונישוק לקרובי משפחה, נושא שבוטל בו הפער בין ההלכה הכתובה הפשוטה לבין תהנה הרווח כבינור הדתי (מתוך) על נישוק לאחיות וקרובות. הרב הנקין צולל למקורות התלמודיים רן בכל אחד מהם בעמקות ולכספי עוסק במקורות הדינים כודגלי האנשים הנגשים ומשמעות הדגל זה להלכה. כסופו של מהלך הוא מלמד ומת על הנהגים החרדי לחבק ולנשק לקרובותיהם, כשהביקורים אינם תרורים ורק אם הביקורים קבועים ותורמים הוא סופר שיש להס ביד "שאין חריתו נכר".

השער הבא עוסק ספריה ורכיה חיי אישות. הגר שאים שמעלה הרב הנקין מעסיקים את כל רבני יש ראל המלווים את צעירי ישראל. הוא רן כנשוא שיהיו מצוות ספריה ורכיה מיד עם הבניה לחיי הנישואין. הרב הנקין מועד לתסכוכות אלהן כנכנסים צעירים חרניים שאינם מרגישים כשלים להורות, אך קשורים עם נגות וזו "מצוה עליו לארחיק נפשו כדי לחרו ולהקדים את הנישואין ככל האפשר, וקדוח לי לאמור עת לעשות לה הפרו תורתך שייטאו גם אם ירחו פר"ד לזמן שלא כרין... על כן אני נוהג להודי להוג למנוע הדין ע"ד ששה חודשים אחרי הנישואין..." וכי מן טו. עמ' נד. לעצם התשובה יש מקום להרחיב ולרוח על רביוו אך לא כאן המקום. הוא מעז עוסק באותו אופן גם בהלכות תשמיש, רן כנשואים רגישים מאד המעסיקים את צעירינו, הניגונים מתרבות המעורב ומשגני הרווח ומביאים לבייתם פגמים מערכת של רצונות חשקים שאינה עולה בקנה אחד עם המקובל כספרות ההלכה החסידית. הרב הנקין מטפל גם בסר גיות אלו בהחידות אך בהחידות: "לנא הודו שריכים שלא גדלו בקדושה והם חשופים לפרצות של הרווח

אם נכבד עליהם שמא ילכו לרעות כשדות אחרים חז' לכן מצוה למצוא להם שיסק בתוך כתיבת" ושטר בה יו, עמ' סא. גם בענייני החסיה המעורבת רן הרב הנקין, הודו בו מפקס שכתב בחלק א של "בני בנים". שם חלק א סימן לח הוא עסק בענין ישיבת אנשים ונשים כותונה וכסיות רביוו כתב ש"כותונות שכוח הודו בפרט אצל כחדים ומטעם זה ראוי להחשיב החוקים לבר החוקות לבר אפילו כשהחוקות יושבים כידר כי אינם חמים לאלה שיש להם פת כסלים".

כספר שלפנינו (חלק ר סימן טו) רן המחבר נגלי הגי שאין וכין השאר מביא מקורות תלמודיים המתארים את גדולי האמוראים שיצאו לשוק במקומות שאין חשש יחוד, ושם פגשו בנות. ובהערה ליה מבקש הרב הנקין לחזור בו מהפסק הג"ל, שכתונות ראוי לחר שינ את החוקים בגנדר כי "אם הגיעו לפרקם ארבה מצוה שיכירו וא"ו במקום שאין בו חשש לייחד כמו כותונות אצלנו". הערה זו רומזת למדיניות ההפרדה שכתבה החרדית שאיננה מאפשרת לצעירים שום מרחב מפגש טבעי, ולטענתו של הרב הנקין מרחיקה אותם מדרכי אבותיהם הקדושים.

כסופו של הספר מודפסים מאמרים של המחבר אותם פרסם בכמה שונות (עיתונות ומבני עת) הודים עוסקים בשאלות השעה של הציבור הדתי כישראל. אחד הדברים הבולטים כספר זה, הוויכוח לשלשת אחיו הגדולים, הוא הקשר העמוק שנושא המחבר לסכ הגדול הרב יוסף אליהו הנקין ז"ל. סכו של המחבר היה מגדולי הפוסקים של יהדות ארה"כ כרוד שעבר. לצד כוד הישראלי הרב הנקין אינו מוכר ריו, אך המחבר מספר שבביקוריו כקדילות כרבינו אה"כ שמע ללא רדף את הויכוחים אודות סכו שהודה החרדי את הצד כוד בכל נושא ובכל עניין. הוא היה מבוטל מה"ם פיר גשטיין בי"ד שנים וכנראה ששורד סוככו של הרב פיינשטיין הוא האפיל כמעט על אחו של הרב הנקין, והנכר - המחבר - עמל להאיר את אודו של סכו לצד כוד לומד התורה של הרונו. הרווח הגדול ממהלך זה הוא באיכוהים רבים של "מעשה רב", שבוט מעיד הנכר על מעשיו של סכו ובהו הוא תרם תרומה של מסל ליומרו מגנוי יהדות ליטא של רוד שאכר. התי ושה שגדול כמו סכו של המחבר עשוי להעלם מן המודעות של הודו חדש ש"לא ידע את יוסף", מרוב נת את המחבר להשקיע את כל כוחו ומצוי כוכית התורה וחידולה. חריותא הסכ בתשובותיו של המחבר רן זכות לו חסות לסכו ועל אלה אשר רוד המלך כספר תהלים קנ:

אנוש כחציר ימיו, כצין השדה מן יצין, כי רוח עדה בו ואינו לא יכידו עוד מקומו.
חוסר ה' מעולם ועד עולם על ידיו, וצדקתו לבני נגים, לשמרי בריית ולוסרי פקדיו לעשותם.